

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Μουσεία και ψηφιακές τεχνολογίες: ανταπόκριση από διεθνή συνέδρια

(μέρος 2ο)

ICHIM Berlin 04

Το διεθνές συνέδριο ICHIM (International Cultural Heritage Informatics Meeting) πραγματοποιήθηκε από τις 30.8. ως τις 2.9.2004 στο Βερολίνο, στον πολυώροφο πολιτιστικό Haus der Kulturen der Welt (<http://www.hkw.de>, βλ. εκ. 2 το λογότυπο του συνεδρίου ICHIM 04). Απεριεμάει αρχικά στίχοι εφαρμογές πολυμέσων πολιτισμικού περιεχομένου, το ICHIM (<http://www.ichim.org>, εκ. 1) καλλίπει σήμερα τις εφαρμογές των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στον πολιτισμό. Τις εργασίες του συνεδρίου παρακολούθησαν 300 περίπου ενδιαφερόμενοι από πολιτισμικούς φορείς, πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα από τις ΗΠΑ, τον Καναδά, τη Λατινική Αμερική, την Ευρώπη, την Ασία και την Αυστραλία.

Θέμα της φετινής διοργάνωσης ήταν η ψηφιοποίηση του πολιτισμικού αποθέματος και η ανάδειξη νέων μορφών τέχνης και πολιτισμικών δρωμένων διαμέσου της ψηφιακής τεχνολογίας. Στην εισαγωγική ομιλία της η εκπρόσωπος της UNESCO, Isabelle Vinson, ανέλυσε τις προκλήσεις της ψηφιακής εποχής και τόνισε τη σημασία ανάπτυξης προτύπων με σεβασμό της διαφορετικότητας και των διακριτικών στοιχείων κάθε κοινωνίας καθώς και την ανάγκη διατήρησης της ποιολογίας στην παγκόσμια ψηφιακή πολιτισμική κληρονομιά. Οι πολιτισμικοί φορείς, που καθορίζουν το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της προσφοράς σε αυτό, θα πρέπει κατά συνέπεια να δείξουν ενεργό ενδιαφέρον και να εξασφαλίσουν το δικαίωμα διατήρησης της πολιτισμικής ταυτότητας και τη νομική του κατοχύρωση.

Ορισμένες ανακινούσες έφεραν στο προσκήνιο τους τρόπους με τους οποίους οι τεχνολογίες της πληροφορίας συμβάλλουν στην ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς και την επικοινωνία. Η παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου και η διάθεσή του στο διαδίκτυο, με την ευθύνη ενός κεντρικού κρατικού φορέα, αποτελούν προτεραιότητες της επίσημης πολιτικής του Καναδά για την ανάδειξη της πολιτισμικής ταυτότητας στη χώρα αυτή (Ted Bainstow, Canadian Culture Online, <http://www.pch.gc.ca/progs/pcoe-coop>). Αντίστοιχα, μια από τις επίσημες δράσεις για τη διάσωση, τη διατήρηση και την ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς της Μογγολίας υπήρξε και η έκδοση ed-otom με θέμα 130 ιστορικά μνημεία (Natsagbadam Myatraa). Παρουσιάστηκε ακόμη ένα ερευνητικό πρόγραμμα που μελετά τις δυνατότητες μιας «εθνικής» αναδιοργάνωσης του πολιτισμικού ιστού των ινδονησιακών φυλών, που κατακερματίστηκε στο χώρο και στο χρόνο. Σε συνεργασία με κοινότητες Ινδών της Νότιας Καλιφόρνιας, δημιουργείται ένα ψηφιακό αρχείο ενός «εθνικού χώρου», που ίσως εναντιώσει τη χυμείνη ανισότητα της πολιτισμικής τους ταυτότητας και αποδώσει συμβολικά τη «ψηφιακή ειρήνη» (Ramesh Srinivasan).

Αρκετές ανακινούσες παρουσίασαν μεθόδους ψηφιοποίησης, τεκμηρίωσης, διαχειριστικής και δημοσίευσης τεράστιου όγκου δεδομένων, όπως της βιβλιογραφίας των μεσαιωνικών χειρογράφων (Sandrine Thieffry, <http://www.scriptorium.be>) ή ακόμη, των χειρογράφων συμβολαίων 16ου-19ου αιώνα, που αποτελούν τμήμα των εθνικών αρχείων της Σκωτίας (Rob Mildren). Στον Καναδά, η ψηφιοποίηση των οπτικοακουστικών αρχείων εντάχθηκε πρόσφατα στην εθνική πολιτική, ενώ υψηλές οικονομικές επιδοτήσεις θεσπίστηκαν ειδικά για να προωθήσουν την ανάπτυξη πολιτισμικού περιεχομένου στα γαλλικά (Pierre Bélanger). Ακόμη, ενδιαφέροντα στοιχεία προέκυψαν από τη σύγκριση μεταξύ των ρυθμίσεων για τη διαχείριση των οπτικοακουστικών αρχείων στη Γαλλία και τη Γερμανία και τις συνέπειες της χρήσης της ψηφιακής τεχνολογίας στον προσδιορισμό της έννοιας του αρχείου (Catherine Saracco). Παρουσιάστηκαν επίσης διάφορα διατήρησης των έργων που διαμορφώθηκαν εξαρ-

χής σε ψηφιακή μορφή, όπως οι τρόποι μέριμνας για τα ψηφιακά έργα τέχνης στο πλαίσιο του προγράμματος InterPARES (John Roeder) και η οργάνωση και διατήρηση των συλλογών video games (Karsten Huth και Andreas Lange, Nicolas Esposito).

Την επίδραση των ψηφιακών τεχνολογιών στην πολιτισμική διαχείριση, με έμφαση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι φορείς μικρού και μεσαίου μεγέθους, ανέλυσαν οι Guntram Geser και Andrea Mulrenin (Salzburg Research, <http://www.salzburgresearch.at>). Παρόθεν προτάσεις αξιολόγησης των διαθέσιμων ψηφιακών τεχνολογιών καθώς και κριτήρια επιλογής τους για να βοηθήσουν τους πολιτισμικούς φορείς, ενώ τόνισαν τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής τους σε πολιτισμικά δίκτυα. Η Genevieve Vidal παρουσίασε τα αποτελέσματα μιας μελέτης που διερεύνησε τμήμα LabSIC του Πανεπιστημίου Paris XIII, για το κατά πόσο το διαδίκτυο συμβάλλει στην ανανέωση της πολιτικής των εθνικών πολιτισμικών φορέων. Οι δικτυακοί τόποι των υπουργείων Πολιτισμού η αντίστοιχων επίσημων φορέων της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ελλάδας, της Αγγλίας και της Γερμανίας αναλύθηκαν ως προς το περιεχόμενό, την πληροφορία και τις λειτουργίες επικοινωνίας που προσφέρουν. Η παρουσία τους στο διαδίκτυο είναι σημαντική και αποτελεί τη «βιτρίνα» της πολιτισμικής τους πολιτικής. Η ανάπτυξη και η διάθεση πηγών πληροφοριακών συνδέεται από την απλότητα του σχεδιασμού για την αποτελεσματικότερη προσέγγιση του ευρύτερου κοινού.

Οι τρόποι με τους οποίους οι ψηφιακές τεχνολογίες υποστηρίζουν την έρευνα στην Αρχαιολογία και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στο ευρύ κοινό υπήρξε θέμα ανακινούσων. Την ανάλυσή των μεθόδων μελέτης και τεκμηρίωσης των λημμένων επιπέδων οι στερεοσκοπικοί ψηφιακοί εικόνες που εφαρμόστηκαν στην αποτύπωση των εξωτερικών όψεων ναών και παλατιών της πρωτεύουσας του βασιλείου των Χιμ, Άγκορ, στην Βορειοδυτική Καμπούτζη, που άκμασε από τον 9ο ως τον 12ο αιώνα. Σε αντίθεση με τις τρισδιάστατες απεικονίσεις που δημιουργούνται με υπολογιστή, η σύνθεση των στερεοσκοπικών εικόνων και η προβολή τους ως πανοράματος σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο (immersive environment) παραμένει πιστή στην πραγματικότητα και στα συναισθημάτων που αυτή προκαλεί (Sarah Kenderdine, <http://www.vroom.org.au>). Αντίθετα, η τεχνολογία QTVR (σύνθεση απλών φωτογραφικών εικόνων σε 360 μοίρες), χρησιμοποιήθηκε για τη φωτογραφική τεκμηρίωση των διακοσμώσεων με τοιχογραφίες Βουδιστικών λατρευτικών σπηλαίων

1. Η εισαγωγική οδύνη του δικτυακού τόπου του ICHIM 04.

2. Σημείωμα από το Συνέδριο.

ων του Μογκάο στη βορειοδυτική Κίνα, στο πλαίσιο ειδικού προγράμματος του αμερικανικού Πανεπιστημίου Northwestern της Βοστώνης, σε συνεργασία με την Dunhuang Research Academy και τη Βοτανική οικονομική υποστήριξη του ιδρύματος Andrew W. Mellon. Το έργο αυτό θα διαθέσει προσεχώς τη συλλογή των ψηφιακών αυτών εικόνων στους συνδρομητές της υπό ανάπτυξη ψηφιακής, εκπαιδευτικής βιβλιοθήκης ARTSTOR (Harlan Wallach, <http://www.mellon.org/programs/otheractivities/ArtSTOR/ArtSTOR.htm>). Ένας νέος δικτυακός τόπος για την αρχαία Αίγυπτο, με τον τίτλο The Eternal Egypt, αναπτύχθηκε από την εταιρία IBM, ενώ χάρη σε υπολογιστές χειρός και κινητά τηλέφωνα η διάθεση του περιεχομένου θα είναι δυνατή και στους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία. Το κόστος ανάπτυξης του συστήματος πληροφόρησης έφτασε τα 2,5 εκ. δολάρια και η επιλογή του περιεχομένου στηρίχθηκε στις στερέωτες γνώσεις για την αρχαία Αίγυπτο, για να εξασφαλιστεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αποδοχή του (John Tolva και Jennifer Martin, <http://www.eternalegypt.org>).

Ως προς τα θέματα σχεδιασμού πολυμέσων στα μουσεία, ξεχώρισαν δύο τάσεις. Στην πρώτη, οι καλλιτεχνικές αναζητήσεις που εμπνέονται από την τοπική παράδοση και η δοκιμή νέων μορφών αλληλεπίδρασης καθόρισαν το ύψος και το σχεδιασμό των ηλεκτρονικών εκθεμάτων του The Gandhi Multimedia Museum στο Νέο Δελχί (Ranjit Maklani). Η δεύτερη αξιοποίησε τα συμπλέγματα της μελέτης του γνωστικού επιπέδου και των μαθησιακών αναγκών του κοινού για την επιλογή του περιεχομένου, την οργάνωση των πληροφοριών και τον καλλιτεχνικό σχεδιασμό των ηλεκτρονικών εκθεμάτων του Minneapolis Institute of Arts του ΗΠΑ (Kathryn C. Johnson).

Ακόμη, παρουσιάστηκε ένα νέο λογισμικό, το Textable Movie, που επιτρέπει στο χρήστη τη σύνθεση μιας προσωπικής αφήγησης με την επιλογή βίντεο, ήχου και εικόνων από μια βάση δεδομένων, τον υποψηφισμο τους ή ακόμη την παραβολή τους με την αφήγηση ενός άλλου χρήστη (Catherine Vaucelle και Glorianna Davenport, <http://www.mle.ie>).

Συζητήθηκε επίσης η πρόσβαση στην πολιτισμική πληροφορία με χρήση κινητών ψηφιακών συσκευών σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους (Personal Digital Assistant, PDA). Μέχρι σήμερα διέθεταν ήχο για την ακουστική Ενάγηση, ενώ σήμερα χρησιμοποιούνται ολοένα και περισσότερο οι υπολογιστές χειρός, που επιτρέπουν την αποθήκευση και τη διάθεση πολυμέσων. Οι συσκευές αυτές ανανεώνουν τα βοηθήματα της επίσκεψης και η μελέτη των χρηστών τους είναι σε εξέλιξη (Sophie Deshayes, <http://c2so.ens-lyon.fr>). Στην πινακοθήκη Tate Modern του Λονδίνου καθώς και σε βορειοαμερικανικά μουσεία, χρησιμοποιήθηκαν με μεγάλη επιτυχία για την αποθήκευση και τη διάθεση κειμένων και εικόνων, σε ορισμένες περιπτώσεις και σε παρουσιάσεις βίντεο στη νοηματική γλώσσα, προσφέροντας πληροφορίες για τα έργα στους επισκέπτες με προβλήματα ακοής (Nancy Proctor). Ακόμη, στο πλαίσιο ενός υπό ανάπτυξη προγράμματος, τα πλεονεκτήματα των υπολογιστών χειρός, όπως η αποθήκευση και η διάθεση πολυμέσων, η δυνατότητα ενημέρωσης του περιεχομένου, ο προορισμός της γεωγραφικής θέσης του επισκέπτη στο μουσείο ή τον αρχαιολογικό χώρο, αξιοποιήθηκαν για την επεξεργασία της πληροφορίας πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την επίσκεψη, εμπλουτίζοντας τις διαστάσεις αυτής της εμπειρίας (Κωστής Δάλλας).

Οι ανακοινώσεις παρουσιάστηκαν από εργαστήρια, σύντομες παρουσιάσεις με τη μορφή posters, έκθεση προϊόντων και υπηρεσιών από εταιρίες του χώρου, έκθεση πρωτοποριακών εφαρμογών από τους χώρους της εικονικής πραγματικότητας, της ρομποτικής, της ερμηνείας, των σύνθετων επιφανειών χρήσης και των καλών τεχνών (SARLE 04 - Science & Arts Research Labs Exhibition), εκδηλώσεις και διαδραστικά θέατρα (Slow Cities - Live Sound and Visual Performance, από τους Joëlle Bitton και Raphael Meyer).

Τα Πρακτικά δημοσιεύθηκαν σε cd-rom. Το πρόγραμμα του συνεδρίου και οι περιλήψεις των ανακοινώσεων διατίθενται στη διεύθυνση <http://www.ichim.org>.

* Θερμές ευχαριστίες στους Xavier Perrot και Norbert Kanter.

Επικοινωνία: στη διεύθυνση του περιοδικού ή <kcharatz@aal.com>.

Τη στήλη της Πληροφορικής επιμελείται η Κατερίνα Χαρατζοπούλου Αρχαιολόγος ειδικευμένη στην Τεκμηρίωση